

Bruselj, 28.3.2008
COM(2008) 159 konč.

2008/0064 (COD)

Predlog
ODLOČBA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA
o evropskem letu ustvarjalnosti in inovacij (2009)
(predložila Komisija)

OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM

Evropsko leto ustvarjalnosti in inovacij (2009)

1. U V O D

Evropa mora povečati svojo sposobnost na področju ustvarjalnosti in inovacij iz socialnih ter tudi gospodarskih razlogov. Evropski svet je večkrat opomnil, da imajo inovacije ključen pomen za sposobnost Evrope, da se učinkovito odzove na izzive in priložnosti, ki jih prinaša globalizacija. Decembra 2006 je na primer navedel, da „Evropa potrebuje strateški pristop, katerega cilj je oblikovanje inovacijam prijaznega okolja, kjer se znanje pretvori v inovativne izdelke in storitve“¹. Sodobno gospodarstvo, ki poudarja dodano vrednost s pomočjo boljše uporabe znanja in hitrih inovacij, zahteva razširitev osnove ustvarjalnih sposobnosti, ki vključuje celotno prebivalstvo. Zlasti obstaja potreba po veščinah in kompetencah, ki ljudem omogočajo, da spremembo izkoristijo kot priložnost in da so odprti do novih zamisli, ki spodbujajo inovacije in aktivno udeležbo v kulturno raznoliki družbi, ki temelji na znanju.

Inovativna sposobnost je tesno povezana z ustvarjalnostjo kot osebno lastnostjo, ki temelji na kulturnih in medosebnih veščinah in vrednotah. Da bi jo lahko izkoristili v celoti, jo je treba razširiti med vsem prebivalstvom. Evropski svet je marca 2007 ponovno poudaril vlogo izobraževanja in usposabljanja, ki sta odločilna pri spodbujanju ustvarjalnosti, inovacijske dejavnosti in konkurenčnosti, ko je izpostavil koncept „trikotnik znanja“, ki obsega izobraževanje, raziskave in inovacije².

Delovni program „Izobraževanje in usposabljanje 2010“³ in akcijski načrti Skupnosti na področjih vseživljenjskega učenja in mladinskih politik ter na povezanih področjih, kot je

¹ Sklepi predsedstva – Bruselj, 14. in 15. december 2006, odstavek 28.

² Sklepi predsedstva – Bruselj, 8. in 9. marec 2007.

³ *Izobraževanje in usposabljanje 2010 – uspeh lizbonske strategije je odvisen od nujnih reform: skupno poročilo*, ki sta ga Svet in Komisija sprejela 26. februarja 2004. Glej tudi podrobni delovni program o nadaljnjih ukrepih v zvezi s cilji sistemov izobraževanja in usposabljanja v Evropi, UL C 142, 14.6.2002, str. 1.

kultura, na evropski ravni dajejo priložnosti za izmenjavo izkušenj in dobrih praks ter za poglobitev razumevanja zainteresiranih strani v zvezi z načini spodbujanja ustvarjalnosti in sposobnosti za inovacije. Zlasti Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje⁴ predvideva evropski referenčni okvir, ki obsega osem ključnih kompetenc (opredeljenih kot „znanje, spretnosti in odnosi“), ki zajemajo obsežen program za izobraževanje in usposabljanje v vseh fazah življenja. Veliko teh kompetenc je pomembnih za ustvarjalnost in inovacije na osebnih, medosebnih in medkulturnih področjih, vključno z „matematično kompetenco ter osnovnimi kompetencami v znanosti in tehnologiji“, „digitalno pismenostjo“, „učenjem učenja“, „socialnimi in državljskimi kompetencami“, „samoiniciativnostjo in podjetnostjo“ ter „kulturno zavestjo in izražanjem“.

Razglasitev evropskega leta je učinkovit način pomoči pri soočanju z izzivi, in sicer z izboljšanjem ozaveščenosti javnosti, razširjanjem informacij o dobrih praksah, spodbujanjem raziskav, ustvarjalnosti in inovacij ter spodbujanjem politične razprave in spremembe. Z združevanjem ukrepov na ravni Skupnosti ter na nacionalnih, regionalnih in lokalnih ravneh in z ustvarjanjem priložnosti za udeležbo zainteresiranih strani lahko v dejavnostih informiranja in osveščanja vzpostavi sinergije ter pomaga pri usmerjanju politične razprave na posebno vprašanje.

Cilj za leto 2009 je spodbujati ustvarjalnost in sposobnost za inovacije kot ključnih kompetenc za vse. To je skladno s Sporočilom Komisije „Široko zastavljena inovacijska strategija za EU“, ki navaja, da „se inovacije brez izobraževanja kot bistva politike ne bodo podpirale. Izobraževanje mora že v zgodnji fazi spodbujati nadarjenost in ustvarjalnost.“⁵ Program vseživljenjskega učenja je zato pomembno sredstvo za podporo tej pobudi. Druge politike in programi na povezanih področjih, kot so podjetništvo, informacijska družba, raziskave, kohezija ali razvoj podeželja, bodo podpirale to evropsko leto, kjer je to primerno.

2. OZADJE

Ustvarjalnost je človeška lastnost, ki se kaže na številnih področjih in v številnih okvirih, od umetnin, oblikovanja in obrti do znanstvenih prebojev in podjetništva, vključno z družbenim podjetništvom. Mnogodimenzionalna lastnost ustvarjalnosti pomeni, da je lahko znanje na številnih različnih področjih – tehnoloških in netehnoloških – osnova za ustvarjalnost in inovacije. Inovacije so uspešna uresničitev novih zamisli; ustvarjalnost je temeljna predpostavka inovacij. Novi izdelki, storitve, postopki, strategije in organizacije od ljudi zahtevajo ustvarjanje novih zamisli in zvez med njimi. Kompetence, kot sta ustvarjalno mišljenje in napredno reševanje težav, so zato enako pomembne na gospodarskem, družbenem in tudi umetniškem področju.

Skupnosti ustvarjalnosti in inovacij – umetnosti na eni strani ter tehnologije in poslovanja na drugi strani – pogosto niso dobro povezane. Pomemben prispevek evropskega leta bo povezovanje teh svetov, in sicer s konkretnimi primeri pokazati vrednost upoštevanja konceptov ustvarjalnosti in inovacij na več področjih, kot so šole, univerze ter zasebne in javne organizacije.

⁴ Priporočilo 2006/962/ES, UL L 394, 30.12.2006, str. 10.

⁵ COM(2006) 502 konč.

Pomemben in pogosto neizkoriščen vir inovacij je mogoče najti zunaj organizacije: uporabnika. Potrebe uporabnika so lahko izhodiščna točka za razvoj, izboljšavo in/ali oblikovanje novih, konkurenčnejših izdelkov in storitev. S primernimi kompetencami uporabniki kot potrošniki zagotavljajo inovacijam prijazno tržno okolje, poleg tega pa lahko rešijo nepredvidene težave in sodelujejo pri razvoju izdelkov in storitev. Pozitivni učinek udeležbe potrošnikov pojasnjuje, zakaj so proizvajalci novih tehnologij, ki tesno sodelujejo z uporabniki, uspešni pri inovacijah.

Odnos med kompetencami in inovacijami je dinamičen: odnosi ljudi in tudi njihove spretnosti in znanje pripomorejo k napredku inovacij, inovacije pa prispevajo k spremembi potrebe po spretnostih, tako v družbi kot tudi na ravni podjetij. Niti ena sama mešanica znanj ni recept za uspešne inovacije v vseh okoliščinah. Inovacijski procesi so vse bolj omreženi, multidisciplinarni in problemsko usmerjeni ter postavljajo vedno višje zahteve za splošne spretnosti, kot sta učenje učenja in sposobnost učinkovitega vzajemnega delovanja z drugimi. Zato je priznavanje kompetenc kot „znanja, spretnosti in odnosov“ tudi pomembno, kot to navaja Priporočilo o ključnih kompetencah. Odnosi do sprememb so lahko prav tako pomembni kot formalnejše kvalifikacije.

Temeljna lastnost, ki podpira ustvarjalno in inovativno sposobnost, je motivacija in samoiniciativnost. Temelji za takšne lastnosti se postavijo v zgodnjih fazah osebnega razvoja. Ustvarjalnost zajema velik del učnega načrta v zgodnjih letih šolanja, vendar pa se ta del med izobraževanjem učencev drastično zmanjša. Eden izmed velikih izzivov izobraževalnih sistemov je torej, kako iskrico ustvarjalnosti ohraniti pri otrocih in mladih. Odzivi so na primer vključevali večje poudarke na ustvarjalnih predmetih, razvoj novih pristopov k učenju in spodbujanje različnih zunajšolskih dejavnosti.

Hkrati pa so medkulturne in medosebne kompetence pomembne, saj usposablajo posameznike za učinkovito in konstruktivno sodelovanje v socialnem in poklicnem življenju in zlasti v vse bolj raznovrstnih družbah. Državljska kompetenca posameznike usposablja za polno udeležbo v državljskem življenju na podlagi socialnih in političnih konceptov in struktur ter zaveze za dejavno in demokratično udeležbo. Ti sklopi spretnosti in znanja so torej prav tako pomembni za spodbujanje ustvarjalnosti in sposobnosti za inovacije.

Vse večji pritisk za razvoj ustvarjalnih, inovativnih in kritičnih veščin pomeni, da tradicionalni učni pristopi, ki temeljijo na neposrednih navodilih ali predavanjih, niso več primerni. Zamenjujejo jih modeli, ki so bolj usmerjeni na učenca in ki temeljijo na učenčevi aktivni udeležbi v postopku razmišljanja in interpretacije. Učenje poteka skupaj z drugimi, kar ustvarjalno spreminja socialne prakse in navade. Organizacijska kultura, ki podpira odprtost in ustvarjalnost, je pomemben predpogoj za uspešno učenje in inovacije.

3. POSVETOVANJE Z ZAINTERESIRANIMI STRANMI IN OCENA UČINKA

3.1. Posvetovanje z zainteresiranimi stranmi

S člani Evropskega parlamenta in državami članicami so potekale neformalne razprave o organizaciji evropskega leta ustvarjalnosti in inovacij na podlagi obstoječih programov. Vsebina pobude je bila pozdravljena, vedno večje število zahtev po dodatnih informacijah, ki jih je poslalo veliko zainteresiranih strani, pa kaže na obstoj velike potrebe po pobudi.

3.2. Ocena učinka

Delovni program „Izobraževanje in usposabljanje 2010“ prinaša veliko rezultatov, vključno z dvoletnimi poročili o sodelovanju pri številnih izobraževalnih vprašanjih in vprašanjih usposabljanja ter priporočili in drugimi nezavezujočimi načeli ali instrumenti, ki obravnavajo posebne teme, na primer priznanje neformalnih in priložnostnih učnih izidov ali vseživljenjskega usmerjanja. Vendar pa so številne dejavnosti in rezultati namenjen predvsem strokovnim delavcem in oblikovalcem politik, širšemu občinstvu pa niso dovolj vidni.

Z evropskim letom, ki se osredotoča na razvoj ustvarjalnosti in sposobnosti za inovacije, bi se omogočilo, da se nekateri navedeni rezultati približajo splošni javnosti na način, ki je dostopen in lahko spodbudi njihovo domišljijo, pri tem pa bi se upoštevali rezultati analiz in priporočil politike, ki so že potrjena na evropski ravni. Prav tako bi se zainteresiranim stranem, vključno z ustanovami in civilnodružbenimi organizacijami, ki delujejo na evropski, nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, omogočilo ustvarjanje večjega učinka in pridobivanje širšega priznavanja za njihova prizadevanja, in sicer s pomočjo sodelovanja pri evropski pobudi. Z evropskim letom se bo zato prispevalo k okrepitvi učinka obstoječih postopkov v okviru delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 in k ustvarjanju kritične mase dejavnosti, namenjene razvoju spretnosti, povezanih z ustvarjalnostjo in inovativnostjo. Gradilo se bo tudi na rezultatih evropskega leta medkulturnega dialoga (2008), in sicer s poudarjanjem pomembnosti medosebnih in medkulturnih spretnosti pri spodbujanju ustvarjalnosti in sposobnosti za inovacije v kulturno raznolikem okolju.

Pričakuje se, da bo leto imelo vsaj tako pomemben učinek, kot so ga imele prejšnje tovrstne pobude na področju izobraževanja, kot je bilo evropsko leto vseživljenjskega učenja (1996) in evropsko leto izobraževanja s športom (2004). Sedanja osredotočenost na konkurenčnost, znanje in spretnosti v kontekstu lizbonske strategije bo verjetno zagotovila okolje, v katerem bodo zainteresirane strani še bolj dovzetne za rezultate evropskega leta.

Dejavnosti na ustreznih področjih politike, razen izobraževanja, kot so podjetništvo, mediji, kohezija, razvoj podeželja in raziskave, že zdaj neposredno ali posredno prispevajo k spodbujanju ustvarjalnosti in sposobnosti za inovacije. Komisija bo gradila na teh aktivnostih z namenom povečanja učinka evropskega leta.

4. PRAVNI ELEMENTI PREDLOGA

4.1. Povzetek ciljev dejavnosti in predlagani ukrepi

Splošni cilj evropskega leta je spodbuditi ustvarjalnost za vse kot gonilo za inovacije in kot ključni dejavnik za razvoj osebnih, poklicnih, podjetniških in socialnih kompetenc z vseživljenjskim učenjem.

V skladu s konceptom vseživljenjskega učenja, ki ga podpira Resolucija Sveta o vseživljenjskem učenju z dne 27. junija 2002⁶, bo spodbujanje ustvarjalnosti in sposobnosti za inovacije prilagojeno vsem fazam vseživljenjskega učenja, od zgodnjega učenja do obveznega in neobveznega izobraževanja ter usposabljanja, v poklicnem življenju in vse do faze po upokojitvi. Nanašalo se bo na formalna, neformalna in priložnostna učna okolja.

⁶ UL C 163, 9.7.2002, str. 1.

Kot pri drugih evropskih letih bodo ukrepi vključevali informacijske in promocijske kampanje, prireditve in pobude na evropskih, nacionalnih, regionalnih in lokalnih ravneh z namenom prenesti ključna sporočila ter razširjati informacije o primerih dobrih praks. Evropsko leto bo izvedeno s pomočjo programov Skupnosti, zlasti programa vseživljenjskega učenja 2007-2013⁷ in programa Kultura 2007-2013⁸, ter drugih programov in pobud v okviru prednostnih nalog, določenih za vsak instrument za obdobje, ki vključuje leto 2009⁹. Te prednostne naloge vključujejo sektorsko usmerjene cilje, kot so: prebuditev in okrepitev ustvarjalnosti in inovativnosti ali razvoj inovativnih pedagoških pristopov, ki vključujejo ustvarjalno umetnost in znanost v šolah; spodbujanje „trikotnika znanja“ z ustanovitvijo učnih regij na univerzah kot gonilnih sil za regionalni razvoj; podpora razvoja in prenosa inovacij s pomočjo poklicnega izobraževanja; spodbujanje osebne izpolnitve odraslih z razvojem njihove kulturne zavesti in sposobnosti za ustvarjalno izražanje ter inovacije s pomočjo izobraževanja odraslih; za vse člene v verigi vseživljenjskega učenja, komunikacijske dejavnosti in prireditve za razširjanje in uporabo rezultatov.

Da bi zagotovili prilagojenost dejavnosti, ki so organizirane tekom evropskega leta, potrebam in okoliščinam v vsaki državi članici ter da se iz pridobljenega znanja na evropski ravni pridobi največji učinek, so države članice vabljeni, da imenujejo nacionalnega koordinatorja, odgovornega za organizacijo udeležbe držav članic v evropskem letu ustvarjalnosti in inovacij, kjer nacionalni lizbonski koordinator te vloge ne more učinkovito prevzeti. Dejavnosti na evropski ravni bo usklajeval evropski organizacijski odbor, vključno s predstavniki nacionalnih koordinatorjev.

4.2. Pravna podlaga

Podlaga za to pobudo sta člena 149 in 150 Pogodbe ES. Ta dva člena se pogosto združujeta, v skladu z načelom vseživljenjskega učenja, ki je bilo v zadnjem desetletju podprto v številnih besedilih Skupnosti, vključno z besedili, navedenimi v uvodnih izjavah.

4.3. Načelo subsidiarnosti

Ta predlog je v skladu z načelom subsidiarnosti, in sicer na enak način kot obstoječ program vseživljenjskega učenja, ki bo pomembno sredstvo za izvajanje evropskega leta. Kot v primeru programa vseživljenjskega učenja ciljev predloga zgolj z ukrepom držav članic ni mogoče doseči v zadostnem obsegu, saj samo ukrep na nacionalni ravni ne bi izkoristil evropske razsežnosti izmenjav izkušenj in dobrih praks med državami članicami, namenjenih spodbujanju ključnih kompetenc na posebnem področju ustvarjalnosti in inovativnosti.

Cilje predloga je mogoče bolje uresničiti z ukrepom Skupnosti, ker so evropska leta običajno oblikovana za obravnavo splošnih izzivov, s katerimi se sooča Evropa, in sicer z doseganjem kritične mase s pomočjo dvigovanja osveščenosti javnosti in spodbujanja politične razprave.

⁷ Sklep št. 1720/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z 15. novembra 2006 (UL L 327, 24.11.2006, str. 45): http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html.

⁸ Sklep št. 1855/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 (UL L 372, 27.12.2006, str. 22).

⁹ http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/call08/prior_en.pdf.

4.4. Načelo sorazmernosti

Potek predlaganega ukrepa je enostaven, na podlagi obstoječih programov in preusmeritve komunikacijskih dejavnosti na teme evropskega leta, in organov, pristojnih za izvajanje evropskega leta, ne sili k nesorazmernemu upravljanju.

4.5. Izbira instrumenta

Odločba Evropskega parlamenta in Sveta je najprimernejši instrument za zagotovitev polnega sodelovanja zakonodajnega organa pri načrtovanju evropskega leta.

5. PRORAČUNSKI VPLIV

Za evropsko leto dodatno financiranje ni potrebno. Prožnost za določitev prednostnih nalog na letni ali večletni osnovi v programu vseživljenjskega učenja in drugih zadevnih programih zagotavlja finančno kritje, ki zadostuje za podporo kampanj za osveščanje v obsegu, podobnemu prejšnjim evropskim letom. Upravne vire, potrebne za izvajanje evropskega leta, je mogoče najti tudi v obstoječih upravnih proračunih.